

GHEORGHE PLATON
OMUL, PROFESORUL, ISTORICUL
(la aniversarea a 70 de ani de viață)

Mihai Iacobescu

Viața fiecărui individ poate deveni - într-un anumit context, prin voință și perseverență, prin lucrare și automodelare internă, neîncetată, tenace, concepând existența ca pe o artă a posibilităților nebănuite și nelimitate de-a căuta și de a da preț durabil clipelor efemere - un imens univers, un roman relevant și captivant, nu numai pentru semenii ci și pentru un întreg șir de generații.

De acest gând mă simt animat și înaripat ori de câte ori mă aflu în fața unei personalități-model, care mă atrage, mă acaparează, mă prelucrează și fascinează tainic, cu mijloacele-i nevăzute, spontane, irezistibile, simțindu-mă apoi, când rămân singur, mai însetat de lucru, mai bun, mai curat, mai înțelegător și mai iertător cu cei din preajmă, mai legat de cei de dinaintea mea, mai integrat travaliului celor de astăzi ce lucrează pentru cei de mâine.

O personalitate-model este pentru mine Profesorul din cei 5 ani de studenție, din dulcele târg al leșilor, Omul și Istoricul Gheorghe Platon, - care la 26 februarie 1996, într-un climat intim, în mijlocul colegilor de la facultate și al unor foști studenți, azi profesori și admiratori ai magistrului, la Casa Universitarilor - a sărbătorit împlinirea vârstei de 70 de ani.

... Profesorului Gheorghe Platon i-am audiat, în anii studenției, cursul special de Istoria Revoluției de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu și seminariile de la Istoria modernă a românilor. De-atunci mi-au rămas înscrise în adâncul inimii punctualitatea și distincția prezenței domniei sale, harul cu care își potrivea și rostul cuvintelor, exigența și prudența pentru fiecare concluzie, grija și răbdarea cu care își căuta și aduna armătura argumentației, iscusința cu care știa să selecteze și să ierarhizeze datele istorice, să înfățișeze deopotrivă aversul și reversul unei probleme, să ne conducă de la un noian de fapte concrete spre înălțimea și claritatea unei idei abstracte, modul în care ne obliga să gândim și să-i intuim unei întrebări răspunsul întemeiat. M-au impresionat, de asemenea, principiile și criteriile justițiare în acordarea notei, în formularea aprecierilor și observațiilor, totdeauna așteptate, căutate, liniștitoare și încurajatoare. Avea o anume solemnitate și, poate, chiar o severitate, care însă nu țineau decât de strășnicia firii sale. Fiindcă, așa cum am înțeles mai târziu, prin tot ce făcea, profesorul parcă slujea, parcă oficia într-un templu - care cerea numaidecât: disciplină, seriozitate, exigență, ordine, pasiune și măiestrie profesională. Și, întocmai ca în oricare altă îndeletnicire, și la universitate, printre profesori erau și "funcționari" nechemați și rutinați, ispășiți sau plictisiți, dar și maeștri cu har și talent pedagogic - și pe domnia sa i-am așezat din

anii studenției fără rezerve și definitiv printre aceștia din urmă.

Mai târziu, pregătindu-mi și susținându-mi doctoratul la un coleg al domniei sale, menținând și consolidând legăturile cu o bună parte din foștii mei profesori, reîntorcându-mă și consultându-mă cu ei în diferite ocazii, Profesorul Platon mi s-a dezvăluit în continuare, odată cu anii, din perspectiva unei triple semnificații.

Omul e ca o pasăre, care are două aripi - una e familia, cealaltă, profesia, concretizată și în activitatea didactică și științifică.

Ca Om, cred că Gheorghe Platon și-a asigurat liniștea și climatul necesare activității rodnice ca profesor și istoric, începând cu grija și succesul întemeierii propriei sale familii. Tovarășa de viață a domniei sale, Maria Platon - distinsă profesoară de literatură română modernă la Facultatea de Filologie de la aceeași universitate ieșeană - i-a fost nu numai prietenă și confesoare, dar și un fericit, un strălucit partener în dialogurile de complementaritate, privitoare la aceeași epocă, cea modernă, specialitatea predilectă a amândurora. Și în cadrul familial, printr-o înțelegere și armonie reciproc construită și ocrotită, cu zestrea de cărți și de comori spirituale de amândoi adunate, Gheorghe și Maria Platon și-au ridicat și îndrumat unicul fiu, pe Alexandru-Florin să urmeze istoria și să se formeze ca slujitor al muzei Clio, pentru aceeași epocă a istoriei naționale, cea modernă, pentru ca astfel flacăra profesiei părinților săi să ardă în continuare, mai lesne și, poate, cu și mai bogată lumină. Câți dintre părinții intelectuali reușesc această performanță? Acum, în acest an universitar, fiul, Alexandru-Florin Platon, lector la aceeași universitate, și-a susținut cu succes teza de doctorat cu o lucrare la istoria modernă a românilor, ceea ce reprezintă, negreșit, o bucurie, o împlinire și pentru părinți. Este acest climat de liniște, de împliniri, de satisfacții în familie ceea ce este o aripă pentru fiecare pasăre. Cea de-a doua, care asigură zborul este împlinirea pe tărâm profesional.

Ca slujitor al școlii universitare ieșene cu începere din anul 1950, când a absolvit studiile la Facultatea de Istorie de la Universitatea "A.I. Cuza" din Iași, Gheorghe Platon a urcat încet, sigur, prin eforturi proprii, serioase și meticuloase, treptele didactice, în ordinea lor firească și logică - preparator, asistent, lector, conferențiar, profesor. Ani în șir a condus catedra de istorie a românilor, asigurând, cu tact și pricepere, un climat armonios, echilibrat, de lucru și înțajitorare. Ani în șir cel mai bun liant între colegii de catedră a fost exemplul propriu al profesorului-model de corectitudine, punctualitate, conștiinciozitate, modestie, tenacitate și perseverență în muncă. Și, ca o încununare și cinstire a activității de magistrul și de istoric - primirea în 1990 în cel mai înalt forum al științei și culturii naționale, Academia Română.

În cele patru decenii și jumătate de la amvonul catedrei Profesorul și-a dăruit cu generozitate vibrațiile inimii și luminile cugetului zecilor și sutelor de studenți, astăzi profesori și ei în satele și orașele țării. Este aceasta o imensă operă nevăzută și greu de evaluat, care se regăsește acum sau mai târziu în atâtea împliniri ale foștilor săi studenți. Iată un exemplu: la catedra de istorie de la

Facultatea de Litere și Științe de la Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava majoritatea cadrelor care azi predau cursuri ori conduc seminarii de istorie provin de la facultatea ieșeană, unde și Gheorghe Platon le-a fost profesor. Și aproape că nu există localitate și școală pe meleagurile sucevene, ca și în alte județe ale patriei, unde să nu lucreze un profesor, care i-a fost student și care în adâncurile ființei sale și i-a ales ca model. Negreșit, munca desfășurată la catedră este opera de căpetenie a Omului și Profesorului Gheorghe Platon. Această operă extrem de importantă - care nu cuprinde numai cunoștințe și sentimente, ci mai ales deprinderi de muncă, de voință, de comportare, de atitudine și de ideal civic, de fidelitate, demnitate și onestitate față de cuvântul rostit și cuvântul scris - această operă, ziceam, lucrează înmii prin cugetul și simțirea a zeci și sute de profesori ce i-au fost studenți; iar lucrul lor, dacă este bine făcut, reprezintă cel mai înalt însemn de împlinire al magistrului și, totodată, cel mai curat și durabil omagiu care i se aduce acum și peste vreme.

Cea de a treia dimensiune de seamă a Omului și Profesorului Gheorghe Platon este activitatea sa ca istoric.

Fără a-și risipi clipele de răgaz în acțiuni politice conjuncturale, ademenitoare și aducătoare de onoruri deșarte și arginți falși, credincios sieși și idealului de-a sluji neprecupețit și onest muzei Clio, Profesorul Gheorghe Platon a elaborat circa 600 de studii, articole, recenzii, note bibliografice, prefețe la diverse volume, interviuri etc. peste care tronează câteva tomuri de căpetenie, care reprezintă contribuții istoriografice remarcabile, lucrări științifice ce marchează culmi ale realizărilor contemporane în domeniul istoriei moderne românești. Câmpul investigațiilor domniei dale s-a fixat și concentrat cu râvnă și statornicie în limitele aparent înguste ale unui singur veac de istorie modernă românească, 1778-1878, cu ușoare extinderi până la marginile epocii moderne în integralitatea ei. Dar, oare ce alt veac conține atâtea acumulări și ridicări temerare ale românilor, spre dreptate socială și națională, spre unitate și neatârnamare? Răscoala țăranilor condusă de Horia, Cloșca și Crișan, de la 1784, acel strigăt justițiar din *Supplex Libellus Valachorum* (1791), Revoluțiile de la 1821 și 1848, unirea Moldovei cu Muntenia în 1859 și înfăptuirea reformelor sub Al.I. Cuza, războiul popular și național pentru cucerirea independenței de stat a României - sunt toate acestea evenimente cruciale, care s-au produs în numai o sută de ani. Trebuiau descifrate și relevate multe din "tainele", rămase încă nesesizate sau insuficient clarificate ale acestui veac. Fiindcă, dacă în întreg evul mediu românii pășiseră în ritm de melc, aflându-se mereu sub amenințarea potopitoare a Porții Otomane sau la răscrucea acțiunilor expansioniste ale Austriei și Rusiei, într-un singur veac, ce poate fi cuprins între 1778-1878 sau 1821-1921, ei au pornit la galop - ca Făt-Frumos din poveste, aflat la locul unde se bat munții cap în cap - făurindu-și un stat național unitar și instituții moderne, la nivelul statelor europene avansate.

Gheorghe Platon explorează și reliefează noi și importante laturi ale problematicei complexe ale acestui veac decisiv: criza sistemului feudal, progresele

economice și culturale, mișcările sociale și politico-reformatoare, împrejurările internaționale care au influențat viața internă și mutațiile produse în societatea românească și în statutul juridic al Principatelor în ultima etapă a regimului fanariot, coordonatele sociale și naționale ale revoluției de la 1821, noile transformări structurale și conceptuale sub domnia pământeni dintre anii 1821-1848, acele "revoluții" ce au loc pe plan demografic, agrar, industrial și ideologic, care permit - printr-o abordare novatoare, comparativă, într-o viziune amplă, originală, nuanțată, din perspective europene - deslușirea și sintetizarea acelor elemente complexe în volumul *Geneza revoluției române de la 1848* (1980). Este această lucrare o primă și importantă încununare a strădaniilor de câteva decenii anterioare, cu eforturi anunțate în zeci și zeci de articole și studii apărute în prealabil.

Pe de altă parte, preocupările domniei sale extinse asupra întregii epoci moderne, rod al activității din ultimele patru decenii sunt finalizate și aureolate în acel manual universitar, apărut la Editura Didactică și Pedagogică, unanim acceptat și bine apreciat în toate centrele universitare, ca un instrument fundamental de lucru, pentru profesori și studenți - *Istoria modernă a României* (1985). Prin metoda de lucru, prin maniera de organizare, selectare și interpretare a evenimentelor și proceselor istorice, prin relevarea interdependențelor dintre aspectele esențiale ce privesc laturile evoluție - revoluție, social - național, intern - extern, prin conținutul bogat și variat, prin forma elevată și accesibilă, această lucrare reprezintă una dintre cărțile cele mai de seamă ale istoriografiei românești contemporane pentru epoca modernă.

Eforturile pentru depășirea unor lacune, omisiuni sau prejudecăți, mai vechi sau mai noi, cutezanța de a analiza și reda cât mai veridic și nuanțat adevărul complex despre unele clase elogiuate sau condamnate în bloc, l-au călăuzit pe Gheorghe Platon la un lung șir de căutări și cercetări, dificile, migăloase, materializate recent într-un demers mai larg, de analiză comparativă la nivel european și în context intern - cu precădere la cazul realităților din Moldova - în lucrarea *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea. Context european, evoluție socială și politică* (date statistice și observații istorice - lucrare scrisă în colaborare cu fiul, Alexandru-Florin și apărută la Editura Academiei Române, în 1995, 204 p.). Noua realizare se constituie o dată în plus într-un model de abordare și tratare multidisciplinară și comparativă, dezvăluind concluzii noi și importante în cazul unei teme pe cât de complexe, pe atât de unilateral și superficial "expediate" în trecut de către unii istorici.

S-ar mai cuveni adăugat la toate acestea încă multe alte coordonate ale trudei domniei sale: strădaniile istoricului pentru a face cunoscute peste hotarele țării adevăruri esențiale despre geneza, ridicarea și afirmarea națiunii române și a statutului unitar român modern; participarea și contribuțiile domniei sale la unele congrese și reuniuni științifice internaționale de istorie din ultimele decenii; întâlnirile numeroase și dialogurile angajate și mult așteptate cu profesorii de istorie din diverse județe ale țării; activitatea diversă și complexă, permanentă și atentă, de

popularizare a istoriei naționale; disponibilitatea și generozitatea cu care domnia sa urmărește, recenzează, analizează și, uneori, prefătează lucrări ale confrăților mai tineri într-ale breaslei istoriografice - ceea ce vădește nu numai o atitudine altruistă, dar și grija și responsabilitatea pentru ceea ce se scrie și cum se scrie pentru binele și progresul științei istorice. Și în toate acestea și de fiecare dată, oriunde și oricând profesorul și istoricul s-au armonizat și manifestat deopotrivă și în slujirea Cetății prin alesele calități morale și civice.

... Iată numai câteva argumente ce ne determină să credem că, la acest moment aniversar, Omul, Profesorul și Istoricul Gheorghe Platon trăiește un sentiment profund și complex, în care gândurile unei vieți împlinite, satisfacțiile, pot constitui o dominantă. Nu pot lipsi, de bunăseamă, nici întrebările nostalgice, fiindcă orice Om își dorește mai mult decât poate realiza; și vorba cronicarului: nefiind vremurile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi, după șapte decenii de viață și trudă, nimeni nu poate - parafrazându-l pe poetul "pătimirii noastre", Octavian Goga - să nu spună, într-o asemenea împrejurare: de câte ori sub tâmpla noastră/"Trecutul iarăși reînvie/Nu câte-au fost îmi vin în minte/Ci câte-ar fi putut să fie".

... Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava este - atât prin proveniența majorității cadrelor tehnice, cât și ale celor de la umanistică - un **"copil" al Iașului, care s-a adăpat și format la Alma Mater iassiensis**. De aceea, fie-ne îngăduit, cel puțin în numele colegilor de la Catedra de istorie, de aici, de la Suceava - să ne alăturăm acelor ce l-au cinstit și sărbătorit pe magistrul în aceste zile - să îi dorim cu sfială, cu dragoste, cu admirație și recunoștință multă sănătate, multă putere de muncă în continuare, noi și bogate împliniri și satisfacții, domniei sale, familiei domniei sale și familiei mai largi de profesori și istorici din "dulcele târg al leșilor".